

MINI-FUTBOL O'YINI TEXNIKA VA TAKTIK TAYYORGARLIKNI O'ZARO BOG'LIQLIGI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10077374>

Shaymardanov D.B.

O'zbekiston Davlat Jismoniy tarbiya va Sport Universiteti

Fudbol kafedrasi katta o'qituvchi

Shaymardanov5753@gmail.com

Annotatsiya

O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti uchun "Tanlangan sport bo'yicha mutaxassislikka kirishish" (mini-futbol) fani dasturi asosida o'quv qo'llanma tayyorlangan. O'quv qo'llanmada mini-futbol o'yini texnika va taktik tayyorgarlikni o'rgatish bo'yicha ma'lumotlar keltirilgan. Shuningdek o'quv qo'llanmada mashg'ulotlarda texnik-taktik tayyorgarlikni usul va uslublarni qo'llash uslubiyati keng yoritib berilgan.

Kalit so'zlar

Mini futbol, Yurak urishi faolligi, UEFA, turnir, tezlanish, raqobatdosh, chempionat, futzal.

Для Узбекского государственного университета физической культуры и спорта подготовлено учебное пособие на основе предметной программы «Поступление на специальность в выбранный вид спорта» (мини-футбол). Учебное пособие содержит информацию по обучению технике игры в мини-футбол и тактической подготовке. Также в учебном пособии широко разъясняется методика использования технико-тактических методов и приемов подготовки на тренировках.

Ключевые слова

Мини-футбол, Сердечная активность, УЕФА, турнир, акселерация, соревновательный, чемпионат, мини-футбол.

A study guide was prepared for the Uzbekistan State University of Physical Education and Sports on the basis of the subject program "Entering a specialty in the selected sport" (mini-football). The training manual contains information on teaching mini-soccer game technique and tactical training. Also, the methodology of using technical and tactical training methods and techniques in training is widely explained in the training manual.

Key words

Mini-football, Heart activity, UEFA, tournament, acceleration, соревновательный, championship.

Mamlakatimizda jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirish borasida ulkan islohotlar amalga oshirilmoqda. Bolalar sportini rivojlantirishga alohida e'tibor berilishi tufayli yurtimizning chekka-chekka hududlarida bir-biridan ko'rkam, zamonaviy sport inshootlari bunyod etilib, zarur sport jihozlari bilan ta'minlandi. Minglab o'g'il-qizlarimiz sport mashg'ulotlariga jalb etilmoqda. Bu boradagi ishlar bugungi kunda ham izchillik bilan davom ettirilmoqda.

O'zbekistonda futbolning rivojlanayotgani haqida nafaqat gapirilmoqda, balki o'z ko'zimiz bilan ham ko'rib turibmiz. Bu yerda hukumatning futbolga bo'lgan munosabati haqida juda ko'p eshitasiz va amalga oshirilayotgan ishlarni ham ko'rishingiz mumkin. Qolaversa, mini-futbolga bo'lgan munosabat yanada ijobiy tomonga o'zgardi. Vazirlar Mahkamasining qarori bilan yangi klublar tashkil etildi, faoliyat yuritayotgan klublar esa professional maqomiga o'tmoqda.

Hozirgi kunda mini-futbol bo'yicha o'yinlarda O'zbekiston terma jamoamiz, Osiyo chempionatidagi o'yinlarda kuchli uchtalikka kira oladi. Misol uchun, 2001-yili Texronda, 2002-yili Jakartada, 2004- yili Makaoda, 2005-yili Texronda, 2006-yili Toshkentda va 2007-yili Yaponiyada o'tkazilgan mini-futbol bo'yicha o'g'il bolalar ishtirokidagi musobaqalarda sovrinli o'rinlarni egallashgan. Futzal bo'yicha klublar o'rtasidagi 2012-yilgi Osiyo chempionatining final qismi Kuvaytda o'tkazildi. Mazkur turnirning saralash bosqichiga mezbonlik esa O'zbekistonga berilishi, O'zbekistonda futzal sport turining rivojlanayotganidan dalolatdir. O'zbekiston 2012- yilgi klublar o'rtasidagi Osiyo chempionatining G'arbiy, Janubiy va Markaziy Osiyo davlatlari klublari uchun saralash bosqichiga mezbonlik qildi.

Toshkent uchinchi marta qit'a chempionatini o'zida qabul qildi. Shuning o'ziyoq OFKning bizga bo'lgan ishonchini anglatib turibdi. Musobaqani muvaffaqiyatli o'tkazishdan tashqari, o'z uyimizda muvaffaqiyatli to'p surish vazifasi ham turibdi. Muxlislar yaxshi bilishadi, 2006-yilgi turnirda biz "kumush"ga ega bo'lgandik. Bizning eng asosiy maqsadimiz 2012-yilda bo'ladigan Osiyo chempionatida muvaffaqiyatli ishtirok etdik. Bundan tashqari O'zbekiston terma jamoamizning jahon chempionatida ishtirok etishi (2016-yil Kolumbiya va 2021-yil Litvada) va u yerdagi natijalari bizning yurtimizda mini- futbol sportiga e'tibor berilayotganidan darak beradi. Tashkil etilayotgan ko'pgina mini-futbol bo'yicha musobaqalar klublarimiz hamda terma jamoamiz yurtimizni dunyoga tanitishda o'z hissalarini qo'shishmoqda.

So'nggi yillarda xalqimizning salomatligi to'g'risida g'amxo'rlik qilish, ma'naviy va jismoniy barkamol avlodni shakllantirish, millionlar o'yini bo'lgan va mamlakatimizda alohida o'rin tutadigan sportning futbol turiga aholini, ayniqsa

yoshlarni keng jalb etish bo'yicha bir qator chora-tadbirlar amalga oshirilib kelinmoqda.

Shu bilan birga, bugungi kunda mamlakatimizda yuqori iqtidorga ega bo'lgan yosh futbolchilarni tanlash, saralab olish (seleksiya) tizimi va futbol infratuzilmasini yanada rivojlantirish, futbol bo'yicha sport maktablari faoliyatini yangi bosqichga ko'tarish, soha mutaxassislarini tayyorlash va ularni moddiy rag'batlantirish tizimini yaxshilash, o'tkazilayotgan musobaqalar saviyasini yuksaltirish kabi masalalar dolzarb vazifalardan biri bo'lib qolmoqda.

O'zbekistonda futbolni aholi o'rtasida eng ommaviy sport turiga aylantirish, yuqori iqtidorga ega bo'lgan yosh futbolchilarni tanlash, saralab olish va ularni professional sportchilar sifatida tayyorlash tizimini yo'lga qo'yish, mamlakat futbolini rivojlangan mamlakatlar bilan raqobat qila oladigan darajaga yetkazish, xalqaro talab va standartlar asosida futbol bo'yicha mutaxassislarni tayyorlash, futbol klublari faoliyatini rivojlantirish, terma jamoalar uchun o'quv-mashq jarayonini samarali tashkil etish, mamlakatimizda futbol bo'yicha yirik xalqaro musobaqalar, jumladan, o'smirlar, yoshlar va xotin-qizlar jamoalari o'rtasida jahon va qit'a birinchiliklarini o'tkazish maqsadida "O'zbekistonda futbolni rivojlantirishni mutlaqo yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida" O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-dekabrda PF-5887-son farmoni joriy etildi.

Minifutbol hozirda yangi boshlovchilar va malakali sportchilarning o'quv rejalarida o'zgarmas xususiyatdir. Bu sport turlari ham katta tarbiyaviy ahamiyatga ega.

Yuqoridagilardan tashqari, minifutbol o'yin sport turi sifatida bir qator boshqa afzalliklarga ega. U keng tarqalgan, chunki u hech qanday murakkab qurilmalar va uskunalarni talab qilmaydi. Minifutbol bilan shug'ullanish jarayonida ishlatiladigan turli xil mashqlar, yuklamaning kichigidan eng kattasigacha o'zgartirish qobiliyati eng qadimgi yoshdagi va tayyorgarlik darajasidagi odamlarga ushbu o'yinda muvaffaqiyatli qatnashishga imkon beradi. Minifutbol o'yinlari mashqlarining ijobiy ta'siri ularning maktab o'quvchilari va talabalarning jismoniy tarbiya dasturlariga kiritilishiga olib kelishi bejiz yemas.

Ushbu fazilatlarining barchasi mini-futbolni tayyorlash va jismoniy takomillashtirish tizimidagi boshqa sport turlari orasida yetakchi rollardan birini oldindan belgilab qo'ydi. Mini-futbol sport turi O'zbekiston futbol assotsiatsiyasi tomonidan rivojlantirish maqsadida turli loyihalari bugungi kunda mamlakatimizning barcha hududlarida faol amalga oshirilayotgani, tobora ko'proq o'g'il-qizlar mini-futbol sport turiga jalb qilmoqda.

Ma'lumki, jismoniy tarbiya va sport sohasida yosh mutaxassisni shakllantirish bitirgandan keyin bir necha yil ichida amalga oshiriladi. Ishga, sport klubiga, sport maktabiga, maktabga yoki universitetga kelib, u ko'pincha o'quv mashg'ulotlari rejalarini ishlab chiqishda, mashg'ulot vositalari va usullarini tanlashda, tashkiliy masalalarni hal qilishda mashg'ulotlar va musobaqa yuklamalarni rejalashtirishda, shuningdek jamoani boshqarishda muayyan qiyinchiliklarga duch keladi. Shuning uchun bunday qiyinchiliklarni boshdan kechirmaslik uchun kelajakdagi diplomli mutaxassisga – o'qituvchi universitetda ta'lim jarayonida kelajakda murabbiy, o'qituvchi yoki o'qituvchi sifatida muvaffaqiyatli amaliy faoliyati uchun ajralmas shart bu sport o'yinlari mahoratini, shu jumladan mini-o'yinlarni ishonchli o'zlashtirish ekanligini aniq tushunishi kerak. Futbol, ushbu sport o'yinining tuzilishini, uning texnikasi, taktikasini hamda boshqa bilimlarni bo'lishi kerak.

So'nggi o'n yilda mamlakatimizda mini-futbol (futzal) sport turining tez sur'atlar bilan rivojlanishi natijasida sport turi bo'yicha murabbiylar tayyorlash ehtiyoji yuzaga kelmoqda. Ya'ni, mini-futbol (futzal) sport turidagi shug'ullanuvchilarning texnik, taktik, jismoniy, psixologik va nazariy tayyorgarliklarini yuqori saviyaga olib chiqish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bu esa sportchilarimizni xalqaro uchrashuvlarda munosib ishtirok etishlari uchun zamin tayyorlaydi. Buning uchun hozirgi mini-futbol (futzal) sport turini boshqarish uchun zamon talablariga javob beradigan malakaviy yetuk professional murabbiy mutaxassislarni tayyorlash muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Mini-futbol sport turi bo'yicha murabbiylarni quyidagi asosiy bilimlarni shakllantirish zarur:

- mini-futbol sport turining turli davrlarda paydo bo'lishi va rivojlanish tarixi bo'yicha ma'lumotlarga ega bo'lishlari hamda sport turini rivojlantirish oid nazariy bilimlarga ega bo'lishlari;

- mini-futbol sport turida texnik usullar va tayyorgarliklari oshirish bo'yicha ma'lumotlarga ega bo'lishlari;

- mini-futbol sport turida taktik usullar va tayyorgarliklari oshirish bo'yicha ma'lumotlarga ega bo'lishlari;

- mini-futbol sport turida jismoniy tayyorgarlik va jismoniy sifatlarni oshirish bo'yicha ma'lumotlarga ega bo'lishlari;

- mini-futbol sport turida innovatsion texnologiyalardan foydalanish bo'yicha ma'lumotlarga ega bo'lishlari;

- mini-futbol sport turida o'rgatish jarayonidagi usul va vositalardan to'g'ri foydalanish bo'yicha ma'lumotlarga ega bo'lishlari.

Ushbu o'quv qo'llanmami futbolning paydo bo'lishi, shakllanishi va rivojlanishi tarixi, uni klassik futbolning avtonom intizomiga aylantirish masalalari yoritilgan bo'lib, ushbu sport turi nazariyasi va metodologiyasining turli jihatlari, uning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda o'qitish va takomillashtirish asoslari va boshqalar keng ochib berilgan.

O'quv qo'llanma yozishda mualliflar ilmiy tadqiqotlar ma'lumotlaridan va o'yin sporti sohasidagi eng yaxshi sport amaliyotidan, jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mahalliy mutaxassislarni tayyorlash tajribasidan, shuningdek ularning boy shaxsiy pedagogik tajribasidan foydalanishlari muhimdir.

Shubha yo'qki, "Mini-futbol" o'quv qo'llanma "jismoniy madaniyat" yo'nalishi va "Sport" mutaxassisligi bo'yicha talabalarga ham, jismoniy madaniyat o'qituvchilari va murabbiylarining keng doirasi uchun ham katta yordam beradi.

ADABIYOTLAR RUYXATI:

1. Алиев Э.Г. Содержание и направленность управления деятельностью спортивной федерации: на примере Ассоциации мини-футбола России: автореф. дис.... д-ра пед. наук / Э.Г. Алиев – СПб, 2010. – 49 с.
2. Андреев О.С. Организационно-педагогические аспекты развития мини-футбола в Российской Федерации: автореф. дисс.... канд. пед. наук / О.С. Андреев. – Малаховка, 2009. – С. 27.
3. Андреев С.Н. Мини-футбол / С.Н. Андреев, В.С. Левин. – Липецк: ГУ РОГ «Липецкая газета», 2004. – 496 с.
4. Андреев С.Н. Мини-футбол в школе / С.Н. Андреев, Э.Г. Алиев. – М.: Советский спорт, 2006. – 224 с.
5. Андреев С.Н. Мини-футбол: многолетняя подготовка юных футболистов в спортивных школах / С.Н. Андреев, В.С. Левин, Э.Г. Алиев – М.: Советский спорт, 2008. – 304 с.
6. Андреев С.Н. Программа мини-футбол (футзал) / С.Н. Андреев, Э.Г. Алиев, В.С. Левин, К.В. Еременко. – М.: Советский спорт, 2008. – 96 с.
7. Бабкин А.Е. Технология планирования физической и технико-тактической подготовки команд по мини-футболу при туровой организации соревнований: автореф. дис...канд. пед. наук / А.Е. Бабкин. – М., 2004. – 23 с.
8. Барчуков И.С. Теория и методика физического воспитания и спорта: учебник / И.С. Барчуков. – М.: КНОРУС, 2011. – 368 с.
9. Боген М.М. Обучение двигательным действиям / М.М. Боген. – М.:

Физкультура и спорт, 1985. – 192 с.

10. Верхошанский Ю.В. Программирование и организация тренировочного процесса / Ю.В. Верхошанский. – М.: Физическая культура и спорт, 1985. – 176 с.

11. Волков Л.В. Теория и методика детского и юношеского спорта: учебник / Л.В. Волков. – Киев, 2002. – 294 с.

12. Выприков Д.В. Построение учебно-тренировочного процесса на основе ком-плексной оценки нагрузок квалифицированных спортсменов в мини-футболе: автореф. дис...канд. пед. наук/Д.В. Выприков. – Малаховка, 2008.- 14 с.

13. Гомельский А.Я. Управление командой в баскетболе / А.Я. Гомельский. – М.: Физкультура и спорт, 1985. – 215 с.

14. Губа В.П. Интегральная подготовка футболистов / В.П. Губа, А.В. Лексаков. – М.: Советский спорт, 2010. – 208 с.

15. Губа В.П. Резервные возможности спортсменов: монография / В.П. Губа, Н.Н. Чесноков. – М.: Физическая культура, 2008. – 146 с.

16. Губа В.П. Теория и практика спортивного отбора и ранней